

עין משפט
נר מצוה

נבא א מיי פֿינד' מהל' מדינה
ה'ל' א נ סתם עינן פס
טוענע ״מ״ק ק״י ט״ו״ סעיף ו׳:

רבינו גרשום

כדי שיכול להלך האוהה סביב.
[דהיינו] הלוקח פירות עם סליו של לוקח: ופרך השתא דרך אין לו.
לטעמא דרבנן כדאמרי בחזקת הבתים מכר האילנות ושייר קרקע לפניו לרבנן אין לו קרקע דאמרינן מוכר בעינן רעה מוכר. וכי היכי דאמרינן דאין [לן] קרקע אמרי' גמי דמי דאין לו דרך לאילנותיו וצריך לקנות אלמא ארעא אחריזי הוא ושל מוכר הוא. וכמלא אורה וסלו רי ש. לו. בלשון קרישאי: מדברי רבינו.
לר' אלעזר הוה קרי ליה רבינו: נלמוד הקנה ג' אילנות. שקה קרקע הוא דאין לו דרך וצריך ליקח.
הא קנה שנים דלא קנה קרקע יש לו דרך מצי טעמא משום דמצי למימר ליה הלוקח כיון בדארעא דרך קיימי האילנות אית לי דרך עלך: לימא ר' אלעזר. דאמר לעיל דאין לו דרך לקונה אילנות בחזק של חבירו משום דמוכר בעינן רעה מוכר לית ליה דשמואל רב: אלא הא דקאמר דדרך אין לו אליבא דר' עקיבא דמוכר בעין יפה מוכר ה"מ גבי בור דרות דלא מכחשו בדארעא להכי מכר לו כל השדה וצריך ליקח לו דרך למוכר דלא מצי למימר ליה מוכר מדקדוק לך בור דרות ואין אתה יכול ורשאי לטותרן הכי נמי יש לי דרך עליך.
לא לא יכול לטענן משום דלא מוקי ליה מדי שיכול לחרוש בספקו להם להכי מכר לו הכל אבל היכא דאית ליה פסידא למוכר בגוון גבי מתני' דקתני הגדילי ישפה המוכר מפני כי צל הענפים שאין מניחים המטר לירד על בית השלחין.
מי אמר דבעין יפה מוכר. ומי לא מצי ר' עקיבא דאילן הנוטה לתוך שדה חבירו וכו'.
לועלמי גבי דרך ס"ל לר' עקיבא דיש לו דרך והואיל דלית ליה פסידא למוכר דמוכר בעין יפה מוכר ור' אלעזר לית לא ידע דשמואל דלקמן מקום אורה וסלו מי זורע. הלוקח או המוכר: איל הניתנה. באיך פירקן דלקמן במשנה דהמוכר פירות. מי שיש לו גנה לפניו מנגנו של חבירו וכו'.
החיצוני הורע את הדרך.
הכא נמי המוכר דהוי חיצון וזרע את הדרך: מי לא קא מפסיד דאמרי דהאי פסמי אבל הכא מפסיד בארעא דלוקח האילן משום דקא מיטניי פורי מחמת הזריעה והובל שנופלתי הפירות ביניהן: אלא לא מלאת לא דמי אלא לתך דקתני ביטסא דההיא משנה וזה וזה אינן רשאין לוורעה הכי נמי תוריינו אינן רשאין לוורעה: וכמה. צריך ריחוב בין האילנות הללו שקונה הקרקע: מר' עד ח'. כלומר אם נטועין הן בתוך ר' אמות חשוב שדה אילן ומכר את הקרקע ואם מפורזין הן ויתר מכדי שיעור זה לא חשיב שדה אילן אלא שדה לבן הוא ולא מכר הקרקע משום דמפורזין הן ודמי כמאן דמכר אילן אחד או ב' אילנות דלא מכר קרקע הא חשבוין מר' ועד ח' לא אתי שדה להחזק חשבוין מטע שורה לבית א' סאה ואמר רבי דהווא לא איירי אלא לענין מחזיק או לענין מקדשי. ורבה אמר רב נחמן אמר שמואל מר' אמות אם נטועין הן בתוך שמונה אלא חשוב שדה אילן אלא עיר ולא מכר קרקע אבל אם נטועין הן מר' ועד ט"ז חשוב שדה ולא ט"ז בכלל. ואם נטועין הן יותר מכדי שיעור הוה אין לו קרקע ללוקח ומפורזין ניתנו: על ט"ז אמה דרבין שורה לשוון ארבע ט"ז אמה לאו שמיח כרם אחרו החלק ומותר להביא זרע לשם דלא חשיב כלאים הואיל דאיכא הרחקה כולי האי. אבל בציר מהאי שיעור חשוב כרם ואסור

לזית השלחין וגם לא יוכל לחרוש בצקר בצביל גוצה המרדע דנהי נמי דאית ליה עין יפה גבי אילן במכר אילנות ושייר קרקע לפניו שיש לו קרקע לרבי עקיבא על מנת ליטע א' תחתיהן כדלחמןן בחזקת הבתים [לעיל דף ה.]. מיהו היזק גדול כל כך כגון שמאכד לגמרי קרקע שלו לית ליה עין יפה: **דמי לא מודי ר' עקיבא**.
בהך סממא דמתן צלא יתפור [לעיל ס:]. אילן הנוטה למוך שדה חצירו כו' והא נמי להזהר דמי שהיה האילנות הללו אין נטועין בקרקעו של מוכר דהא יש להן קרקע בפני עצמן ואיסתמלך ליה מייניה לגמרי ולעולם הא סיפא מתוקמא כר"ע ומיהו שיעורא דאורה וסלו אית ליה לר"ע דלר"ע דרך יש לו דומיא דבור ודות דלא דמי להיזק גדול של אילן הנוטה ולעולם לית ליה דשמואל רביה ומיהו רישא ודאי דקתני גבי שני אילנות אס מתו אין לו קרקע לא מתוקמא כרבי עקיבא דלחמןן בחזקת הבתים [לעיל ה:]. מכר אילנות ושייר קרקע לפניו פלוגתא דר' עקיבא ורבנן כו': **מלא מרדע**.
בגבשו: **אוזן אורה וסלו מי זורע**.
צעל האילן דשלו הן או צעל השדה דהא לא נשתעבדו לצעל האילנות אלא בשעת לקיטת פירותיו לדרוס עליהן ואי"כ צעל השדה זורען ובעת הלקיטת ידרוס הלוקח אפילו בזרעים.
אבל תחתיהן וביניהן פשיטא לך ש' צעל האילן זורען: **פניסות**.
בפרק המוכר פירות לקמן [נ:ט:]. **מי שיש לו גינה לפניו מגינתו של חצירו כו' והחיצון זורע הדרך הכא נמי צעל השדה זורע את הדרך כלומר אורה וסלו: הסס ליש ליה פסידא ללוקח**.
לצעל הגינה הפנימית שדרוס יפה כשילטערך על זרעיו של זה הכא גבי אורה וסלו אלא צעל השדה זורען אית ליה פסידא ללבעל האילן: **קמיעטנפי**.
כשיפלו על הזרעים: **הא לא ומאי**.
הא דאורה וסלו לא דהיא אלא לסיפא דהיא דקתני [נ:ט:]. ונתנו לו צ"ד דרך מן הזד מדעת שניהן כו' וזה וזה אין ראשין לוורעה הואיל ונתמרו שניהן ובחרו לכן דרך זה על ידי צ"ד ואע"ג דהפסד מועט הוא שהזרעים יעכבו הליכתן קצת וכל שכן גבי אורה וסלו דהוי כמדעת שניהן דמתסממא הקונה אילנות יש לו שיעור אורה וסלו והוי פסידא טובא טיגוף פירות: **וכמה יאז צנייהן**.
דנימא קנה כל מה שצנייהן דאי קרובין יותר מדאי הרי הן כיער העומד ליתלש ולא חשיבי ואס כרוקים נמי יותר מדאי לא מנטרפי: **מארבע אמות**.
לכל הפחות צין כל אילן לאילן מן השלשה שמהא ראוייה המתחרישה לחרוש צינתים לצד עובי האילנות כדמוכח לקמיה [פ:ג:]. **ועד ח' אמות**.
ולא עד ככלל: **ועד ט"ו**.
ולא ט"ז ככלל: **לא פלוגו עליה דרב נחמן דסנן כו'**.
ואתה חלית ושכחת: **ה"ג במס' כלאים הנוטע כרמו** [פ:ג:]. **על ט"ז אמה מותר כו'**.
שאס כל הכרס נטוע שורות שורות זו בצד זו רחוקות זו מזו ט"ז **אמה שלימות לא מילטערפי** למיהוי כרס ושורה צפ"ל אינה כרס **ואי"כ** שם שמים כנגד שמים ואחת ויאלא ונז כדתמן **במס' כלאים** [פ:ד' מ:א:]. **ומה להביא זרע לשם**.
צין שורה לשורה דלא הוה כרס אבל בפחות מטר"ו הוי כרס ואסור להביא זרע לשם.
ומיהו אכן האידנא קיימא לן כרבי יאשיה ככלאים עד שזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד בשחיטת חולין (דף קל:). **אי"ר יהודה**.
סייעתא לת"ק: **כללמן**.
סס מקום: **שנטע את כרמו ט"ז אמה על ט"ז והפך שער שמי שורות לצד אחד**.
שער היינו הענפים הנוטים הפכן לצד אחד כגון שאורך שמי השורות מן המזרח למערב וסדורות זו כנגד זו מאפון לדרום והפך ומורה של שורה דרומית לצד צפון ושל צפונית לצד דרום נמלא אויר שצין שמי שורות הללו מלא ושמואל להן ריקן וכן כל הכרס: **וזרע את הניר**.
החרישה ריקנית דהוי ט"ז ריקנות.
אבל אס לא היה מהפך נמלא שכל שורה מופסין וזמוריהם מאויר הט"ו ואסור להביא זרע לשם: **נמקום הורע**.
שזרע בו אשתמך: **וזרע את הצור**.
שהיה צור אשתמך מחרישה וזריעה: **והסיוורו**.
משום דהיפך.
אבל אס לא היפך דצדיר ליה אויר ט"ו אמות אסור דהוי כרס כדכר נחמן: **אנא לא ידענא**.
כלומר לא כצירא לי כי ההיא משנה אלא עוצבא הוה כו' וכו' שמעון כצירא ליה כדלקוח [פ:ג:].

(א) וכן כתב ג'כ הספ"ק ז"ל לעיל ד' עב. ד"ה ממעט י' ע"ש ומיהו לקמן דף פג כרש"ים ד"ה כ"ה כתב להיפך. ועי' היטב לעיל לו: מ"ה ממעט ששיעורו על הכרש"ים כ"ה ע"ש היטב

פב:

שהתנה עמו לקנֹח כדי שיחליף אי"כ ודאי לא מכר לו את הקרקע ליטע אחר במקומו וצדוקק יש לומר דרישא איירי בוצין לחמש שנים ולא סיפא ואין להקשות דהכא משמע דשאר אילנות מתקיימי טפי מן הדקלים וצפ' האשה שנפלו (כמוצות דף עט. ושם ד"ה דקלי) אמר

ארעא ובמי צמי' אילני ודיקלי דיקלי

דהתם לאו משום דדיקלי מתקיימי טפי אלא משום דחשיבי טפי מאילני אע"ג דאין מתקיימי כ"כ ואע"ג דקאמר התם דיקלי וגופני דיקלי ואע"ג דגופני חשיבי מדיקלי כדלחמרי' בהחובל (צ"ק דף 35. ושם ד"ה למחר) דשמואל אייתי ליה אריסיה תמרי ואכל טעם זהו טעמא דחמרא אמר קא מכחשי גופני כולי האי למחר אייתי לי מקוריהו דדיקלי לא קנו גופני^א וגופני קנו דיקלי^ב מכל מקום טוב הוא לקנות דיקלי מגופני דגופני איז זהו טרמח וארין להוציא עליו הוצאות הרבה^ג אבל דקלים אין צהן טורח וצא לו הריחו מאליו:

מדבררי רבינו נלמד שששה אין צהן דרך הא שתיים יש ר' אלעזר דיותר יש להן דרך מאורה וסלו ומתמן צננים הגדילו לא יספה אלמא יש לו אורה וסלו כיון דאפילו משפה אינו ומדיש לו אורה וסלו צננים כל שכן דרך:

וזורע את הניר. ואינו מרחיק הזרעים מן השורה אלא כדי עבודה הכרס ששמי שורות ששערן לצד אחד חשיבי כרס אע"פ שכן השיקר אנו מודדין ט"ו ויש צין שמי השורות ט"ז אמה והו מפורזין והוי גפן יחיד דאין צריך להרחיק אלא שלשה טפחים מכל מקום צנייהן תחת ענפי הגפנים אסור לזרוע מדרבנן וחשיבי כרס^ד: וז'

נחמן דתנן מתניתין בוותיה דתנן "הנוטע את כרמו שיש עשרה אמה על שש עשרה אמה מותר להביא זרע לשם אמר רבי יהודה מעשה בצלמון באחד שננטע את כרמו שש עשרה על שש עשרה אמה והיה הופך שער שתי שורות לצד אחד וזורע את הניר לשנה אחרת היה הורע את השער למקום הזרע וזרע את הבור ובא מעשה לפני חכמים והתירוהו א"ל אנא לא ידענא אלא עובדא הוה בדורא

בזית השלחין וגם לא יוכל לחרוש בצקר בצביל גוצה המרדע דנהי נמי דאית ליה עין יפה גבי אילן במכר אילנות ושייר קרקע לפניו שיש לו קרקע לרבי עקיבא על מנת ליטע א' תחתיהן כדלחמןן בחזקת הבתים [לעיל דף ה.]. מיהו היזק גדול כל כך כגון שמאכד לגמרי קרקע שלו לית ליה עין יפה: **דמי לא מודי ר' עקיבא**.
בהך סממא דמתן צלא יתפור [לעיל ס:]. אילן הנוטה למוך שדה חצירו כו' והא נמי להזהר דמי שהיה האילנות הללו אין נטועין בקרקעו של מוכר דהא יש להן קרקע בפני עצמן ואיסתמלך ליה מייניה לגמרי ולעולם הא סיפא מתוקמא כר"ע ומיהו שיעורא דאורה וסלו אית ליה לר"ע דלר"ע דרך יש לו דומיא דבור ודות דלא דמי להיזק גדול של אילן הנוטה ולעולם לית ליה דשמואל רביה ומיהו רישא ודאי דקתני גבי שני אילנות אס מתו אין לו קרקע לא מתוקמא כרבי עקיבא דלחמןן בחזקת הבתים [לעיל ה:]. מכר אילנות ושייר קרקע לפניו פלוגתא דר' עקיבא ורבנן כו': **מלא מרדע**.
בגבשו: **אוזן אורה וסלו מי זורע**.
צעל האילן דשלו הן או צעל השדה דהא לא נשתעבדו לצעל האילנות אלא בשעת לקיטת פירותיו לדרוס עליהן ואי"כ צעל השדה זורען ובעת הלקיטת ידרוס הלוקח אפילו בזרעים.
אבל תחתיהן וביניהן פשיטא לך ש' צעל האילן זורען: **פניסות**.
בפרק המוכר פירות לקמן [נ:ט:]. **מי שיש לו גינה לפניו מגינתו של חצירו כו' והחיצון זורע הדרך הכא נמי צעל השדה זורע את הדרך כלומר אורה וסלו: הסס ליש ליה פסידא ללוקח**.
לצעל הגינה הפנימית שדרוס יפה כשילטערך על זרעיו של זה הכא גבי אורה וסלו אלא צעל השדה זורען אית ליה פסידא ללבעל האילן: **קמיעטנפי**.
כשיפלו על הזרעים: **הא לא ומאי**.
הא דאורה וסלו לא דהיא אלא לסיפא דהיא דקתני [נ:ט:]. ונתנו לו צ"ד דרך מן הזד מדעת שניהן כו' וזה וזה אין ראשין לוורעה הואיל ונתמרו שניהן ובחרו לכן דרך זה על ידי צ"ד ואע"ג דהפסד מועט הוא שהזרעים יעכבו הליכתן קצת וכל שכן גבי אורה וסלו דהוי כמדעת שניהן דמתסממא הקונה אילנות יש לו שיעור אורה וסלו והוי פסידא טובא טיגוף פירות: **וכמה יאז צנייהן**.
דנימא קנה כל מה שצנייהן דאי קרובין יותר מדאי הרי הן כיער העומד ליתלש ולא חשיבי ואס כרוקים נמי יותר מדאי לא מנטרפי: **מארבע אמות**.
לכל הפחות צין כל אילן לאילן מן השלשה שמהא ראוייה המתחרישה לחרוש צינתים לצד עובי האילנות כדמוכח לקמיה [פ:ג:]. **ועד ח' אמות**.
ולא עד ככלל: **ועד ט"ו**.
ולא ט"ז ככלל: **לא פלוגו עליה דרב נחמן דסנן כו'**.
ואתה חלית ושכחת: **ה"ג במס' כלאים הנוטע כרמו** [פ:ג:]. **על ט"ז אמה מותר כו'**.
שאס כל הכרס נטוע שורות שורות זו בצד זו רחוקות זו מזו ט"ז **אמה שלימות לא מילטערפי** למיהוי כרס ושורה צפ"ל אינה כרס **ואי"כ** שם שמים כנגד שמים ואחת ויאלא ונז כדתמן **במס' כלאים** [פ:ד' מ:א:]. **ומה להביא זרע לשם**.
צין שורה לשורה דלא הוה כרס אבל בפחות מטר"ו הוי כרס ואסור להביא זרע לשם.
ומיהו אכן האידנא קיימא לן כרבי יאשיה ככלאים עד שזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד בשחיטת חולין (דף קל:). **אי"ר יהודה**.
סייעתא לת"ק: **כללמן**.
סס מקום: **שנטע את כרמו ט"ז אמה על ט"ז והפך שער שמי שורות לצד אחד**.
שער היינו הענפים הנוטים הפכן לצד אחד כגון שאורך שמי השורות מן המזרח למערב וסדורות זו כנגד זו מאפון לדרום והפך ומורה של שורה דרומית לצד צפון ושל צפונית לצד דרום נמלא אויר שצין שמי שורות הללו מלא ושמואל להן ריקן וכן כל הכרס: **וזרע את הניר**.
החרישה ריקנית דהוי ט"ז ריקנות.
אבל אס לא היה מהפך נמלא שכל שורה מופסין וזמוריהם מאויר הט"ו ואסור להביא זרע לשם: **נמקום הורע**.
שזרע בו אשתמך: **וזרע את הצור**.
שהיה צור אשתמך מחרישה וזריעה: **והסיוורו**.
משום דהיפך.
אבל אס לא היפך דצדיר ליה אויר ט"ו אמות אסור דהוי כרס כדכר נחמן: **אנא לא ידענא**.
כלומר לא כצירא לי כי ההיא משנה אלא עוצבא הוה כו' וכו' שמעון כצירא ליה כדלקוח [פ:ג:].

מסתבכין ענפי הגפנים בענפי הזרעים ולשנה אחרת היה הופך את השער למקום הזרע למקום שהיה זרוע אשתך וזורע את הבור

ואתן ט"ז אמה שהיה השער הופך על גביהן אשתך לפי שכן מנהג בני אדם שבמקום שזורעין בו שנה אחת לשנה שניה מבזין

שלא לוורעה כדי שתוציא תבואתה ויתר וכן היה נוהג זה: ובא משעל לפני חכמים והתירוהו. אלמא לא חשיבי כרם אחר הבינים

מהרחק ט"ז אמות ולית בה משום כלאים אבל חשוב שדה: אמר ליה. אבוי לרב יוסף: אנא לא ידענא אלא שמעשה היה

המוכר את הספינה פרק חמישי בבא בתרא

כמלא אורה. המלקט וסלו צידו ללקט פירות הנופות החיצונות. כמו וארוה כל עוצרי דרך (פהלים פ) אריתי מורי (שיר ה). ולקמן מפרש כמה יאז צנייהן וילטרפו: **כמלא אורה וסלו**.
אמוצה לכן קאי. אורה שיך למימר תחלים וצורז צנצנים וקוצר תבוצאה וגודר

בתמרים ומוסק צימים ומלקט בשאר אילנות: **מסקיף לה רבי אלעזר**.
לר' יוחנן דיהיב ליה דרך מוצא לכן כמלאו אורה וסלו כדי להלך צביצות האילנות ללקט פירותיו השמא דרך אין לו לייכנס דרך שדהו של צעל שדה לינך לאילנותיו אלא יפרח צאורי או יקח לו דרך מצעל הקרקע כרצנן דהמוכר את הבית (לעיל דף סד). דלחמי גבי מוכר צור ודות בעין רעה מוכר וצריך ^ה ליקח לו דרך לצורו ולדומו והוא הדין הכא גבי שלשה אילנות דדמי לצור ודות משום דלרשעא אחריתי היא שאין האילנות נטועין בקרקע של צעל השדה שהרי יש לכן קרקע וחשיבי שדה האילן בפני עצמו דומיא דבור ודות שהוא קרקע בפני עצמו ולא אישתעבד שדהו לאילנותיו של לוקח דנימא גס לכל כרסיהן אישתעבד אפי' לתת לו דרך כדלקמן [פ:ו:]. שני אילנות: **כמלא אורה וסלו**.
שאין צריך לו כל כך כמו דרך יש לו בתמיה הרי אפשר לעלות צאלן וללקוט אי נמי מתחמיו ילקט: **מדדרי רצינו**.
ר' אלעזר שפיש טעמו משום דלרעא אחריתי היא: **הא שנים יש לו**.
דרך דהא אין לו קרקע: **דא"ל**.
לוקח צלרעא דידך קיימי ושיעבדתי לו קרקע שלן לצורך אילנות כלכס שמשאלין מקום לחצירו צביטו להניח חפציו כן גס זה ^ה משאל לו: **דאמר שמואל**.
בהמוכר את הבית ^ה: **א"ל**.
לעולם כרבי עקיבא כצירא ליה ומיהו ממני' דפריש עלה רבי יוחנן כמלאו אורה וסלו רצנן היא והלכך קפריך ליה: **דלא מחשבי צלרעא**.
לא הצור ולא הדרך שאנו נותנין לו הלכך בעין יפה וצין ויהי ליה דרך: **גבי אילן מי אמר**.
בתמיה. מי אית ליה עין יפה גבי אילן כל כך לשעבד לו קרקע שלו לכל מה שיגדלו נופותיו ויאכד קרקע שלו שהכל רע

שיש לו קרקע לרבי עקיבא על מנת ליטע א' תחתיהן כדלחמןן בחזקת הבתים [לעיל דף ה.]. מיהו היזק גדול כל כך כגון שמאכד לגמרי קרקע שלו לית ליה עין יפה: **דמי לא מודי ר' עקיבא**.
בהך סממא דמתן צלא יתפור [לעיל ס:]. אילן הנוטה למוך שדה חצירו כו' והא נמי להזהר דמי שהיה האילנות הללו אין נטועין בקרקעו של מוכר דהא יש להן קרקע בפני עצמן ואיסתמלך ליה מייניה לגמרי ולעולם הא סיפא מתוקמא כר"ע ומיהו שיעורא דאורה וסלו אית ליה לר"ע דלר"ע דרך יש לו דומיא דבור ודות דלא דמי להיזק גדול של אילן הנוטה ולעולם לית ליה דשמואל רביה ומיהו רישא ודאי דקתני גבי שני אילנות אס מתו אין לו קרקע לא מתוקמא כרבי עקיבא דלחמןן בחזקת הבתים [לעיל ה:]. מכר אילנות ושייר קרקע לפניו פלוגתא דר' עקיבא ורבנן כו': **מלא מרדע**.
בגבשו: **אוזן אורה וסלו מי זורע**.
צעל האילן דשלו הן או צעל השדה דהא לא נשתעבדו לצעל האילנות אלא בשעת לקיטת פירותיו לדרוס עליהן ואי"כ צעל השדה זורען ובעת הלקיטת ידרוס הלוקח אפילו בזרעים.
אבל תחתיהן וביניהן פשיטא לך ש' צעל האילן זורען: **פניסות**.
בפרק המוכר פירות לקמן [נ:ט:]. **מי שיש לו גינה לפניו מגינתו של חצירו כו' והחיצון זורע הדרך הכא נמי צעל השדה זורע את הדרך כלומר אורה וסלו: הסס ליש ליה פסידא ללוקח**.
לצעל הגינה הפנימית שדרוס יפה כשילטערך על זרעיו של זה הכא גבי אורה וסלו אלא צעל השדה זורען אית ליה פסידא ללבעל האילן: **קמיעטנפי**.
כשיפלו על הזרעים: **הא לא ומאי**.
הא דאורה וסלו לא דהיא אלא לסיפא דהיא דקתני [נ:ט:]. ונתנו לו צ"ד דרך מן הזד מדעת שניהן כו' וזה וזה אין ראשין לוורעה הואיל ונתמרו שניהן ובחרו לכן דרך זה על ידי צ"ד ואע"ג דהפסד מועט הוא שהזרעים יעכבו הליכתן קצת וכל שכן גבי אורה וסלו דהוי כמדעת שניהן דמתסממא הקונה אילנות יש לו שיעור אורה וסלו והוי פסידא טובא טיגוף פירות: **וכמה יאז צנייהן**.
דנימא קנה כל מה שצנייהן דאי קרובין יותר מדאי הרי הן כיער העומד ליתלש ולא חשיבי ואס כרוקים נמי יותר מדאי לא מנטרפי: **מארבע אמות**.
לכל הפחות צין כל אילן לאילן מן השלשה שמהא ראוייה המתחרישה לחרוש צינתים לצד עובי האילנות כדמוכח לקמיה [פ:ג:]. **ועד ח' אמות**.
ולא עד ככלל: **ועד ט"ו**.
ולא ט"ז ככלל: **לא פלוגו עליה דרב נחמן דסנן כו'**.
ואתה חלית ושכחת: **ה"ג במס' כלאים הנוטע כרמו** [פ:ג:]. **על ט"ז אמה מותר כו'**.
שאס כל הכרס נטוע שורות שורות זו בצד זו רחוקות זו מזו ט"ז **אמה שלימות לא מילטערפי** למיהוי כרס ושורה צפ"ל אינה כרס **ואי"כ** שם שמים כנגד שמים ואחת ויאלא ונז כדתמן **במס' כלאים** [פ:ד' מ:א:]. **ומה להביא זרע לשם**.
צין שורה לשורה דלא הוה כרס אבל בפחות מטר"ו הוי כרס ואסור להביא זרע לשם.
ומיהו אכן האידנא קיימא לן כרבי יאשיה ככלאים עד שזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד בשחיטת חולין (דף קל:). **אי"ר יהודה**.
סייעתא לת"ק: **כללמן**.
סס מקום: **שנטע את כרמו ט"ז אמה על ט"ז והפך שער שמי שורות לצד אחד**.
שער היינו הענפים הנוטים הפכן לצד אחד כגון שאורך שמי השורות מן המזרח למערב וסדורות זו כנגד זו מאפון לדרום והפך ומורה של שורה דרומית לצד צפון ושל צפונית לצד דרום נמלא אויר שצין שמי שורות הללו מלא ושמואל להן ריקן וכן כל הכרס: **וזרע את הניר**.
החרישה ריקנית דהוי ט"ז ריקנות.
אבל אס לא היה מהפך נמלא שכל שורה מופסין וזמוריהם מאויר הט"ו ואסור להביא זרע לשם: **נמקום הורע**.
שזרע בו אשתמך: **וזרע את הצור**.
שהיה צור אשתמך מחרישה וזריעה: **והסיוורו**.
משום דהיפך.
אבל אס לא היפך דצדיר ליה אויר ט"ו אמות אסור דהוי כרס כדכר נחמן: **אנא לא ידענא**.
כלומר לא כצירא לי כי ההיא משנה אלא עוצבא הוה כו' וכו' שמעון כצירא ליה כדלקוח [פ:ג:].

מסתבכין ענפי הגפנים בענפי הזרעים ולשנה אחרת היה הופך את השער למקום הזרע למקום שהיה זרוע אשתך וזורע את הבור
ואתן ט"ז אמה שהיה השער הופך על גביהן אשתך לפי שכן מנהג בני אדם שבמקום שזורעין בו שנה אחת לשנה שניה מבזין
שלא לוורעה כדי שתוציא תבואתה ויתר וכן היה נוהג זה: ובא משעל לפני חכמים והתירוהו. אלמא לא חשיבי כרם אחר הבינים
מהרחק ט"ז אמות ולית בה משום כלאים אבל חשוב שדה: אמר ליה. אבוי לרב יוסף: אנא לא ידענא אלא שמעשה היה

מסורת הש"ס

(א) [לעיל סה:]. (ב) [שם לו:ו:יג:].
(ג) [שם דף ע"ה]. (ד) [שם כו:].
(ה) [לקמן נט:]. (ו) [ג"ז שם, לו].
כלאים פ"ד מ"ט, (ח) [לעיל סה:]. (ט) כ"הא: (ק) (י) ז"ל ובמי חרשע. רש"י,

הגהות הב"ח

(א) גבי' מסקיף לה ר' אלעזר השמא דרך אין לו דארעא אחריזי היא כמלא אורה וסלו יש לו כלי' ומצות אורה וסלו יש לו דרך אין לו נמחק: (ב) שם אית ליה פסידא לבעל האילן דא"ל קמיעטני: (ג) שם ובמה יאז צנייהן אמר ר' יוסף: (ד) [רשב"ם ד"ה מסקיף וכו' ועריך לוקח לקח לו דרך וכו' קרקע לעצמן וחשיבי שדה: (ה) ד"ה דא"ל לוקח וזה גס זה דרך משאלו לו: (ו) ד"ה גבי אילן וכו' ליטע אחרים מתמחין וכו' כגון זה שמתפל: (ז) ד"ה ה"ג וכו' כדמי ט"ז אמה על ט"ז אמה:

מוסף רש"י

דאמר מוכר בעין יפה מוכר. פלוגתא דר"ע ורבנן המוכר לא הכי כדמי מקומות. גבי מוכר את הבית מן (סד). לא מכר את היעץ כי ולא את הבור ולא את הדין דרמי' דכבד לו עומקא ודומא ועריך לקח לו דרך דכרי י"ע. דמוכר בעין יפה מוכר ולא שירי מבחירתו כלס וזתמיס אמריס איט צריך לקח לו דרך, דמוכר בעין יפה מוכר וגבי מוכר את השדה מן (ע"ה). נמי הכי דלחמןן בעין יפה מוכר ולא צייז אל עצמו דרך לנכס אל צורו (ועיל ד:). גבי דמי דרמי' הוא דקלמך ר"ע לא עיבך דרך לעצמו כצינות הבור לעבד נכסו מלא מחשבי ארעא. שיטל הלוקח לזרע על פסמו ולא יענש עליו הלוקח לעקור צורו ממלך דאי אית מוקין לל, מלך לא אסיק מוכר דלעמיס לעבד נכסו מלא מחשבי הקרקע והלכך צריך לקח ממנו דרך צנינים לינך אל צורו (שם ובניינין ט"ה).
הוא דקלמך מלא מרדע. מלמד בקי, קולץ הנפטיס עבד נכסו מלא מרדע, שלא יעבטו מלאוין מתשטמו שם (ועיל כ:). והחיצוני זורע את הדרך. דכיון דצלמנך שדהו הוא, קלן אסידי דלא ממל לו הדרך וכל שלא יזל לזרע לשם (לקמן ס:ס). וזה וזה אינן רשאין לוורעה. דכיון דמן הזד לא נמתיי ימיוסו להלוק גרדל (שם).

מוסף חוספות

א. [דאין שבחן בינה אלא לזרבי מוטע. רש"י צ"ק ג:].
ב. מדמי היין יבולין אנו לקנות קרקעות. שס.
ג. דבבבפיס קראומו טורה לזרבי ולתקן הכרס יש בהן ריחוב גדול, אבל בבבסי אשתו ריחוב וזה וזה אינן רשאין לוורעה הכי נמי תוריינו אינן רשאין לוורעה: וכמה. צריך ריחוב בין האילנות הללו שקונה הקרקע: מר' עד ח'. כלומר אם נטועין הן בתוך ר' אמות חשוב שדה אילן ומכר את הקרקע ואם מפורזין הן ויתר מכדי שיעור זה לא חשיב שדה אילן אלא שדה לבן הוא ולא מכר הקרקע משום דמפורזין הן ודמי כמאן דמכר אילן אחד או ב' אילנות דלא מכר קרקע הא חשבוין מר' ועד ח' לא אתי שדה להחזק חשבוין מטע שורה לבית א' סאה ואמר רבי דהווא לא איירי אלא לענין מחזיק או לענין מקדשי. ורבה אמר רב נחמן אמר שמואל מר' אמות אם נטועין הן בתוך שמונה אלא חשוב שדה אילן אלא עיר ולא מכר קרקע אבל אם נטועין הן מר' ועד ט"ז חשוב שדה ולא ט"ז בכלל. ואם נטועין הן יותר מכדי שיעור הוה אין לו קרקע ללוקח ומפורזין ניתנו: על ט"ז אמה דרבין שורה לשוון ארבע ט"ז אמה לאו שמיח כרם אחרו החלק ומותר להביא זרע לשם דלא חשיב כלאים הואיל דאיכא הרחקה כולי האי. אבל בציר מהאי שיעור חשוב כרם ואסור

רבינו גרשום (רמשך)

להביא זרע לשם: מעשה בצלמון על ט"ז אמה. שבין שורה לשורה של גפן הניח ט"ז אמה וחיו לו שורות הרבה של גפנים והיה גריל להפוך השער של ב' שורות כלומר הגופות של שורה זו ושל שורה שמסובין ביחד היה מהפכן ומחזירן לצד אחד ומחזירן יחד הענפים של גפנים הללו והענפים של גפנים הללו: והיה זורע את הניר. כלומר אחר חלק אתן ט"ז אמות ששעד השני לענפים היה וזורען ולא היה בתו שום איסור כלאים. כלומר שלא היו מסתבכין ענפי הגפנים בענפי הזרעים ולשנה אחרת היה הופך את השער למקום הזרע למקום שהיה זרוע אשתך וזורע את הבור
ואתן ט"ז אמה שהיה השער הופך על גביהן אשתך לפי שכן מנהג בני אדם שבמקום שזורעין בו שנה אחת לשנה שניה מבזין
שלא לוורעה כדי שתוציא תבואתה ויתר וכן היה נוהג זה: ובא משעל לפני חכמים והתירוהו. אלמא לא חשיבי כרם אחר הבינים
מהרחק ט"ז אמות ולית בה משום כלאים אבל חשוב שדה: אמר ליה. אבוי לרב יוסף: אנא לא ידענא אלא שמעשה היה